Autor: Miroslav Bros, 03.02.2013

Z histórie Mestskej polície - kedysi a dnes

Kedy presne vznikla obdoba dnešnej polície, nie je známe, avšak môžeme porovnať úlohy ktoré boli vykonávané vtedy a dnes. Dnešnú políciu tvorí jej náčelník a šesť príslušníkov, tí „vtedajší“ mali na čele mestského kapitána, ktorému podliehali: hajtman (v niektorých obdobiach až dvaja), ďalej drábi (nebol zistený ich presný počet) a hlásnici (údajne až štyria). Úlohou oboch polícií bolo a je dodržiavanie poriadku v meste, treba však podotknúť, že dohľad a zabezpečenie poriadku vtedy a dnes bol veľmi odlišný. V súčasnosti sú priestupky riešené mestskou políciou v súlade s platnými ustanoveniami zákona „o priestupkoch“ a súvisiacimi legislatívnymi ustanoveniami iných zákonov a predpisov.

Vtedajšie postupy bol nasledovné:

- *Za krádež menšiu vodený bol zlodej po ulicách bubnom a vyhlasovaním jeho výstupke skrz sluhu mestského.*
- *Za krádež väčšiu nie len vodený bubnom, ale ešte aj v každej ulici korbáčom šľahaný 2 – 4 razy.*
- *Za zločin násilia dajakého prikovaný bol za krky výstupník na prostred rínku stojácemu kamennému stĺpu, pranjer nazvanému a trest tento volal sa Scandalum publicum. Bol aj trest dereš rečený, vozík tento bol primeraný persone zločincovej, železom na nohy, na ruky a driek opatrený, kde sa zločinec pripnul a svoj trest palicou, alebo korbáčom tasaný vybavel.“*

V roku 1848 boli takéto tresty ukončené, vrátane zničenia kameňa z piliera na rínku, ku ktorému boli potrestané osoby pripútané. Za účelom väznenia osôb bola kedysi v suteréne Mestského úradu zriadená cela, v dnešnej dobe sa už pre tento účel priestor nevyužíva. Je potrebné spomenúť, že takýmto druhom trestu, či zadržiavania osôb v súčasnosti, mestská polícia právomocne nedisponuje.

Z histórie Rajca vieme, že na väznenie osôb boli v dávnej minulosti využívané priestory v historickej radnici tzv. Ratúze: *„na radnici boli 2 árešty: izba pri izbe hajtmanovej a cigánska pri schodoch. Bolo tu teda vrchné väzenie miernejšie a spodné tvrdšie“.*

Veľkým problémom boli časté požiare, ktoré dokázali zničiť značnú časť vtedajších objektov v meste. Drevené domy a neexistujúce účinné prostriedky, nútili občanov mesta prijímať odlišné preventívne opatrenia, ktoré koordinovala vtedajšia polícia: *„Na dalšiem opatrení proci ohňu, inému záškodníctvu ako aj zabezpečeniu nočného pokoja sa obecné predstavenstvo uznáša zriadzic nočné hliadky, takzvanú „vartu“.*

Toto uznesenie ukladá, aby každú noc bolo v nočnej službe dzevac práceschopných občanvoch a ich stanovišce je umiestnené pod ratúzom. V dalšiem sa hovorí, že každý občan, kerý budze obecným hajtmanom vyzvaný do tejto služby, je povinný sa hej zúčasnic. Úlohu varty bolo, 4 dvojice každú hodzinu obešli úsek obce im stanovený. Dzeviaty bol pod vartovňu a preberal hlásenie. Od varty boli oslobodzení prestárli občania a domácnosci bez mužvoch a 4 prísažní.“

Toto opatrenie poukazuje z minulosti na určitý, aj keď nútený ale „hlbší vzťah“ občanov a ich zainteresovanosť na ochrane svojho majetku a ich susedov. V súčasnosti tých *„dzevac práceschopných občanvoch“* nahrádza hliadka mestskej polície a jednotlivé zóny dokáže skontrolovať vozidlom za pomerne krátky čas, avšak ten „susedský moment“ je už v niečom iný...

Medzi príslušníkov vtedajších podriadených mestského kapitána patrili aj hlásnici. Úlohou hlásnika bolo vyhlasovanie správ, tento vtedajší zamestnanec mesta *„na určených miestach Rajca údermi paličiek na bubon zvolával občanov z domov a potom im prečítal vyhlášky a oznamy radných pánov. Takto musel kvôli často i menej dôležitému oznamu obísť celú obec. Posledným bubeníkom – hajtmanom v Rajci bol Adam Šujanský, ktorému obec poskytla byt dolu na radnici“.* Dnešné možnosti existujúceho mestského rozhlasu, či existencia mobilného spojenia a internetu, vytvárajú človeku úsmev na perách.

V náplni práce našich predchodcov, bolo kedysi aj verbovanie regrútov na vojnu, čo znamenalo, že hajtmani zabezpečovali súčinnosť na odvádzaní mladých mužov na vojenskú službu. Tieto aktivity sa diali na sklonku 18. storočia a až do prvej štvrtiny 19. storočia. Z opisu výdavkov a aktivít vyplýva, že verbovanie na vojnu bolo spojené so značným utrpením mladých mužov z Rajca, doslova sa v dobových zápisoch uvádza chytanie alebo lapanie regrútov.

Každá doba priniesla našim predchodcom rôzne úlohy a povinnosti, v niečom je tomu tak aj dnes. Porovnávať niektoré veci z minulosti a dnes je ťažké, žijeme v dobe tzv. krízy, hovoríme o ťažkej dobe, avšak ohliadnuc sa za minulosťou stojí za zamyslenie, žijeme skutočne v ťažkej dobe?

Pracujeme pre Vašu bezpečnosť

Ing. Ján Jasenovec, PhD.

Zdroj: Kronika Rajec I.